

ENKELE HERINNERINGEN AAN DE STADSSCHOOL IN DE ONDERSTRAAT (1922-1932)

Op 6 juni jl. ging er een Academische Zitting door ter gelegenheid van "110 jaar François Laurentinstituut".

Dit zou aanleiding kunnen geven tot een misverstand, want de stadsschool in de Onderstraat bestaat geen 110 jaar, maar 132 jaar. Ze werd immers gesticht in 1865, maar werd in 1887 genoemd naar François Laurent.

Op deze plaats stonden vroeger 2 stenen die in de loop der tijden onder verschillende benamingen gekend waren: Wulfaert-Vilainsteen, Braemsteen, Serbraemsteen, Huis van Schardau.

In 1623 kocht de Stad deze beide panden aan om er een weeshuis voor meisjes in te richten. Van toen af sprak men van het Blauwe Meisjeshuis of van de Blauwe Meisjesschool. Na meer dan 2 eeuwen kwam daar een einde aan wanneer de Gemeenteraad in 1864 besliste de Blauwe Meisjes te versmelten met de Rode Lijveken. In 1865 kwam er dan de jongensschool, maar de gebouwen waren rond de eeuwwisseling bouwvallig geworden en, met uitzondering van de pijlers van het zogenoemde krocht, werd het complex in 1902 volledig gesloopt om plaats te maken voor het huidig schoolgebouw dat ontworpen werd door stadsarchitect Charles Van Rysselberghe.

Vóór de oorlog waren er hier 3 betalende stadsscholen: het Instituut Laurent (zoals het toen genoemd werd), de school van de Van Monckhovenstraat en de school van het Oud Begijnhof.

Het schoolgeld dat de mooie naam "Minerval" meekreeg werd driemaandelijks betaald en bedroeg, als mijn geheugen mij niet te veel in de steek laat, 20 fr. per trimester.

In die tijd waren veel zaken nog tweetalig en de "Lagere Hoofdscholen voor Jongelingen" waren ook nog "Ecoles primaires supérieures de jeunes gens". Er waren 9 studiejaren die verdeeld waren over 4 graden. In tegenstelling met de 1e, 2e en 3e graad omvatte de 4e graad 3 klassen: het 7e, 8e en 9e studiejaar. Vanaf de 4e graad kwamen er heel wat leerlingen bij, de zogenaamde "boursiers". Dat waren meestal de betere leerlingen van de onbetalende scholen die maar 6 leerjaren telden en die met een beurs verder mochten studeren aan de 3 betalende scholen, ook wel "Fransche scholen" genoemd. Niet dat het onderwijs daar in het Frans gegeven werd, maar het Frans werd er wel aangeleerd vanaf het 1e studiejaar en in de 4e graad werden zekere vakken nog in het Frans gegeven, zoals "Géométrie" en "Algèbre".

Eens het 9e studiejaar beëindigd moest er een keuze gemaakt worden. De leerlingen hadden dan normaal de ouderdom bereikt van 15 jaar. Een deel ging gaan werken, sommigen gingen naar een beroepsschool, een ander deel, zeker

Het Instituut Laurent in de Onderstraat.

dezen die van plan waren om later universitaire studies te doen, gingen naar het Atheneum waar ze terechtkwamen in het 3e (Synthaxis). Nog anderen vertrokken naar de Hogere Nijverheidsschool. Dat betekende het einde van de klassieke schooltijd, iets waar later velen met nostalgie aan terugdachten.

Ik kwam terecht in de "grote school" in de Onderstraat toen ik 5 jaar was. Normaal gesproken mocht dat niet, want men moest minstens 6 jaar zijn, maar in die tijd deed men niet fanatiek daarover en men maakte geen moeilijkheden.

Het resultaat was wel dat ik altijd de jongste van de klas was. Ik had trouwens al 2 jaar bewaarschool achter de rug, namelijk deze van de Kromme Wal, die later afgebroken werd om plaats te maken voor een nieuwbouw waar de Bevolkingsdienst van de Stad werd in ondergebracht.

Dat was natuurlijk een groot verschil met die bewaarschool: die honderden grote en zeer grote jongens. Ook waren hier strengere regels die moesten gevolgd worden. Een lichtpunt was die speeltijd om 10 en 15 uur op die grote gezellige koer met enkele grote mooie bomen. Nu helaas - zoals op de meeste scholen - verdwenen om plaats te maken voor een kale stenen vlakke.

De lesuren liepen van 8.30u. tot 11.30u. en van 14u. tot 16u. Leerlingen van de hogere klassen konden in de studie blijven (kosteloos) tot 18u. Om 8.30u. en 14u. ging de schooldeur dicht en de telaarcomers moesten gaan aanbellen aan het oude krochtpoortje.

In die tijd was er nog geen sprake van "crocusvacantie" en dergelijke. Er waren 3 vacaties: 8 dagen met Kerstdag, 14 dagen met Pasen en die goede, grote vakantie van half juli tot 1 september.

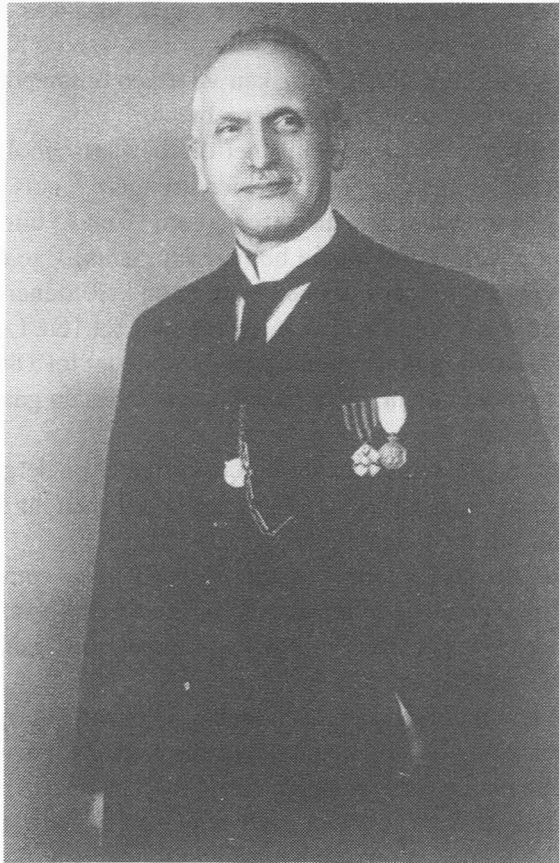
Van verlofdagen zo tussendoor was er helemaal geen sprake. Buiten met "Prinsensdag" moesten wij éénmaal per jaar niet naar school gaan (Hoera!) als het "conferentie" was, anders gezegd een samenkomst van de leerkrachten met hun collega's van de andere scholen.

Schoolreizen in het buitenland was een totaal onbekend begrip en van bos- of sneeuwklassen had nog nooit iemand horen spreken. Zo iets was ondenkbaar. Wel was er één dag in het jaar (wanneer het schooljaar naar zijn einde liep) dat er een uitstap gedaan werd. Dat was dan eens naar Bellem gaan om te gaan spelen aan de Kranepoel en ook de Kluisberg (zonder schijn van horeca) was voor ons een revelatie. Het hoogtepunt was evenwel een bezoek aan de Expositie van Antwerpen in 1930. Op het einde van de dag gingen wij zelfs gaan eten in een restaurant (de Roxy) op de Meir. Stel u voor!

Toen ik in 1922 mijn broek begon te verslijten op de schoolbanken aldaar waren er in deze jongensschool uitsluitend onderwijzers. Eén jaar later kwam er een juffrouw in het 1e studiejaar. Wat waren wij blij dat wij daar juist aan ontsnapt waren, want dit werd toch wel beschouwd als een afbreuk aan het imago van een "grote jongensschool", dat was zo papklasachtig.

Ik zal eens de leerkrachten overlopen waarvan ik aan de meesten een goede herinnering bewaar.

In het 1e studiejaar hadden wij René Ladrière. Niet alleen onderwijzer, maar ook folklorist en bekwame numismaat. Hij had verscheidene boeken geschreven, waaronder "Beknopte Muntgeschiedenis van Gent", "Galerij van Gentsche Numismatiekers", "Mes heures de loisir. Curiosités numismatiques", "Gentsche Locale Geschiedenis" waarin de figuren van Lodewijk Roelandt en François Laurent belicht werden.

Onderwijzer René Ladrière (1875-1944).

De dag van vandaag wordt het geschiedenisonderwijs in een verdomhoekje gedrukt en wij vrezen dat de lokale geschiedenis volledig uit de boot gevallen is, nochtans een zeer boeiend onderwerp, ook voor kinderen.

Onze uitstap met René Ladrière was naar het toen bestaand speelplein op de Heirnis. Dat gebeurde vanzelfsprekend te voet en onderweg werd er ook uitleg verstrekt over merkwaardige gebouwen die wij passeerden. De volgende dag zei de meester: "Kinderen, bij onze wandeling gisteren zijn wij 3 kerken tegengekomen. Wie kan mij nog zeggen welke kerken dat waren?" Een leerling, blijkbaar met een uitstekend geheugen, wist het zich nog goed te herinneren. "Ja, meester, zei hij, een steekkerke, een frietkerke en een krimdeglacekerke". René Ladrière was een gemoedelijke "meester", zoals er waarschijnlijk niet veel meer gemaakt worden. Het was ook bij hem dat wij onze eerste Franse les kregen: een tafel = une table, een kapstok = un portemanteau, een stoel = une chaise. Maar dat laatste was moeilijk, altijd maar repeteren om die "ch" correct uit te spreken en om van een stoel geen "sèze" te maken.

René Ladrière met zijn klas op het speelplein van de Heirmis. Voor de identificatie beperk ik mij tot de leden van de Heemkundige Kring. Laatste rij: 2e van links Emiel Rouquaert. 2e van rechts: Oscar Van Mol. 2e rij, 1e van rechts: de auteur.

Wij hadden geluk; toen het jaar nadien een juffrouw kwam in het 1e studiejaar, schoof onze meester met ons op, zodat wij hem 2 jaar gehad hebben.

René Ladrière die geboren was in 1875 stierf op 31 december 1944.

In het 3e studiejaar kregen wij een nieuwe meester, Mijnheer Erauw, een jonge onderwijzer die toen zijn carrière begon.

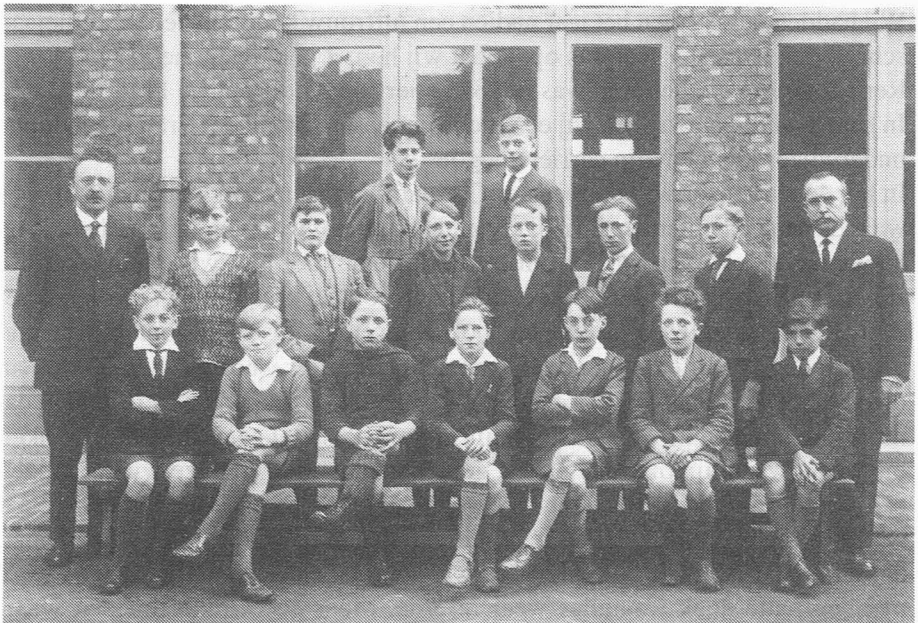
In het 4e studiejaar was de meester Germain Van Herreweghe die zich al eens waagde aan gedichten en die in de Nonnenbosstraat woonde. Hij was het die op het gedacht gekomen was om in onze klas een kooi met witte muizekens te zetten. Lofwaardig initiatief: de kinderen in contact brengen met de dierenwereld. Maar ja, muizekens moeten ook eten en de last daarvoor mocht niet uitsluitend rusten op de schouders van de meester. Er werd dus beroep gedaan op de medewerking van de leerlingen. Iedereen kon wel ergens iets vinden dat muizen wilden eten. Wij hadden thuis in de Waaistraat een kruidenierswinkel, bijgevolg was mijn bijdrage op dat gebied aanzienlijk. In onze winkel hingen een hele resem van die dunne cervelat-sauciskens. Die verkochten maar weinig en ze begonnen serieus te beschimmelen. Nu was dat in feite zo erg niet, dat was maar langs de buitenkant en wanneer dat eens goed afgewreven werd met een natte doek was alles weer in orde. Maar goed, mijn moeder, waarschijnlijk om van mijn gezaag af te zijn, gaf mij al die sauciskens mee naar school. Ze werden opgeslagen in die grote kast die in den hoek op den "tree"

stond en waarin allerlei klasmateriaal, bibliotheekboeken, enz. bewaard werden. Zij kreeg er dus de functie bij van voorraadkamer voor de muizekens. Het was al enkele malen gebeurd dat ik onze meester in die kast bezig zag, maar ik kon niet goed zien wat hij deed, want hij stond met zijn rug naar ons, maar hij was precies iets aan het snijden met een mes. En het was ook al gebeurd dat ik de indruk kreeg dat hij iets aan het eten was. Het mysterie werd vlug opgelost. Hij gaf ons een dictee en wandelde daarbij door de klas. Toen hij op mijn hoogte gekomen was boog hij zich voorover om te zien of ik niet te veel fouten schreef. En wat rook ik? Verdomme, die sauciskens. Hadden onze muizekens uitsluitend moeten leven van mijn bijdrage, het zouden maar magere beestjes geweest zijn.

In het 5e studiejaar hadden wij Julien Peirs als meester.

Vanaf het 6e studiejaar zaten wij "boven" en kwam er een splitsing: de klassen werden ontubbeld en er kwam een 6A en een 6B. Spijtig was dat sommige goede schoolkameraden in een andere klas terechtkwamen.

De klastitularis van 6B was Mijnheer De Wilde. Ik zat in 6A bij Georges Bekaert. Mijnheer De Wilde had als bijnaam "Charlot". Niet dat hij nu echt een gelijkenis vertoonde met Chaplin, maar hij had ook een "moustacheke" en voor een kwajongen is dat al voldoende om iemand een bijnaam te geven. Mijnheer Bekaert had als bijnaam "de Spiekeltuize". Ik heb nooit geweten waarom en herinner mij niet dat hij speciaal een "natte uitspraak" zou gehad hebben. Hij speelde viool. Op het einde van het schooljaar was er in iedere klas "expositie"

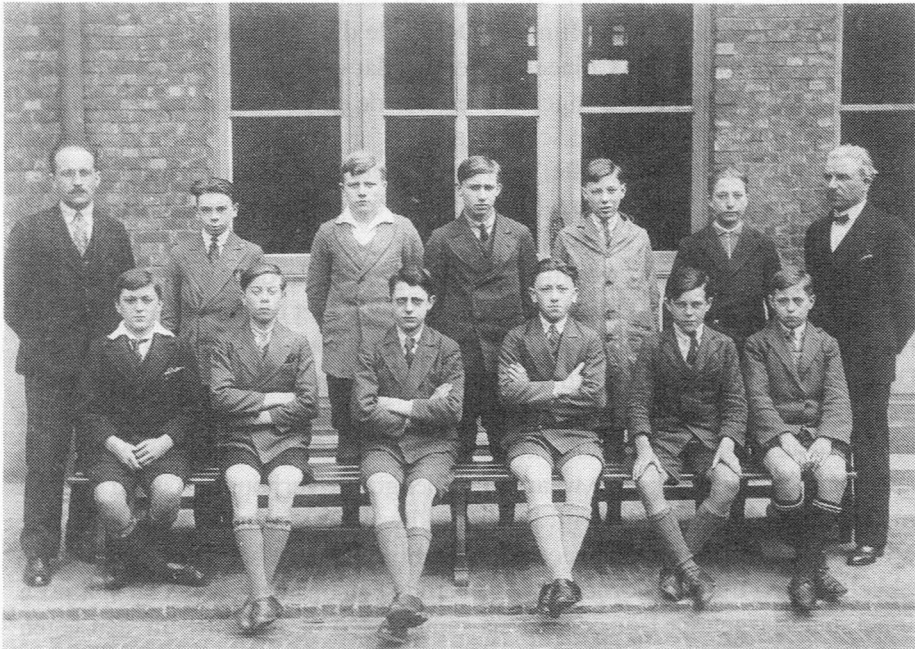

Klas 6A met links onderwijzer Georges Bekaert en rechts Directeur Vercauteren. Voorste rij, zittend, 1e van links: Emiel Rouquart en 2e van links: de auteur.

met de beste werken van de leerlingen. De school stond dan voor iedereen open, maar het waren natuurlijk de ouders die daar vooral gebruik van maakten. Bij het binnentreden van de school hoorde men muziek. In een hoek van de "corridor" stond orkestmeester Georges Bekaert met zijn viool en enkele muzikale leerlingen die reeds een instrument bespeelden. Zo herinner ik mij dat zij eens het thema speelden uit de 4e beweging van de 9e Symphonie van Beethoven. De uitvoering door de "Wiener Philharmoniker" was ongetwijfeld van een hoger niveau, maar men kon toch horen wat de bedoeling was.

Het jaar nadien kwam ik terecht in de 4e graad en dat was toch wel een grote verandering, want wij hadden nu wel een klastitularis, maar kregen ook les van nog andere leraren. In die periode was er wel een zeker verloop van onderwijzers in de 4e graad zodat ik mij niet meer herinner wie toen titularis was van 7B, Riessau misschien. Ik zat in 7A bij Raymond De Meyer. Hij was niet groot van gestalte, maar er straalde een zekere autoriteit van hem uit en niemand waagde het om bij hem toeren uit te steken. Overigens het prototype van de degelijke, plichtbewuste onderwijzer. Meer over en van Raymond De Meyer kunt u lezen in "Ghendtsche Tydinghen" 1991 Nr. 3 - pp. 132-142 en Nr. 4 - pp. 190-205.

Het jaar nadien kwam ik terecht in 8A. Titularis was Leon Faelens die o.m.

Klasfoto met links onderwijzer Leon Faelens en rechts directeur Georges Rieder. Rechtstaande, 2e van links: de auteur. 5e van links: Bourjois, ook een "De Vos, de Beer en het tobbeke vetspecialist".

Nederlands en Geschiedenis gaf. Vroeger had hij ook nog Engels gegeven, vandaar zijn bijnaam "de Tchoeze". Het verband is niet zover te zoeken. "Kiezen" is in het Engels immers een onregelmatig werkwoord en komt dus zeker ter sprake in de les. En die "to choose" die uitgesproken wordt als het voorwerp in kwestie...

Hij woonde op de Waldamkaai en was Voorzitter van SAROV, anders gezegd de "Socialistische Arbeidersomroepvereniging".

In de Nederlandse les had hij eens gezegd dat èchte synoniemen niet bestonden. Hij zal zich dat waarschijnlijk wel beklaagd hebben, want iedere dag stond ik daar met een andere vraag: "Mijnheer, wat is het verschil tussen dom en stom?" "Mijnheer, wat is het verschil tussen identiteitskaart en eenzelveheidskaart?" Telkens had hij daar een uitleg voor: er was een klein verschil in nuance, of het ene woord was van vreemde origine en kon niet beschouwd worden als zuiver Nederlands.

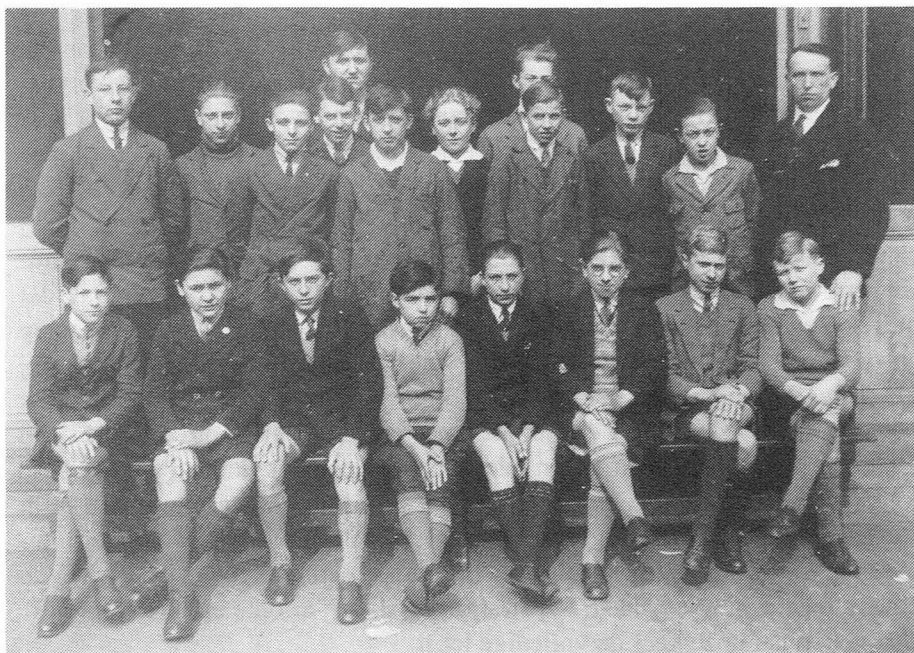
Maar hij gaf ook geschiedenis en toen hij het had over de oude Belgen zei hij op een gegeven moment dat zij mede of honingwater dronken. Ik stak mijn vinger op en vroeg met het meest onschuldig gezicht: "Mijnheer, welk verschil is er tussen mede en tussen honingwater?" "Daar is geen verschil tussen" zei hij. "Is dat dan precies hetzelfde?" "Jawel", "Dan zijn er synoniemen" riep ik triomfantelijk uit. Hij zuchtte eens heel diep en zei: "Ja" en zal waarschijnlijk met opluchting gedacht hebben: Allez, ik ben daar eindelijk van af.

De klastitularis van 8B was Mijnheer De Waele die "géométrie" en "algèbre" gaf. Zijn bijnaam was "De Chinees" alhoewel dat verband voor mij niet duidelijk was. Hij woonde in de Congostraat en was de enige van onze onderwijzers die gestorven is gedurende het schooljaar.

In het 9e studiejaar, het laatste, was de klastitularis Maurice Matthijs, een scoutmaster, wiens handen nogal los stonden en ge moest niet al te veel uitsteken om een oorvijg te krijgen.

Straffen! Daar kan ik een woordje van meespreken. In de lagere klassen was dat het klassieke 50 of 100 maal schrijven: "Ik zal niet babbelen in de klas" of iets in dien aard. In de 4e graad werd over het algemeen teruggegrepen naar "Dicht en Proza". Dat was een dik leerboek dat gebruikt werd in de Nederlandse les. Het bevatte gedichten en fragmenten uit prozawerk van Vlaamse en Hollandse auteurs. Daar stonden korte stukjes in, lange en hele lange. Daaruit werd dan een tekst gekozen waarvan de lengte in verhouding stond met de ernst van het gepleegde misdrijf. In mijn tijd was het afschrijven van "De Vos, de Beer en het tobbeke vet" zeer populair bij onze strafbepalers. Na een betrekkelijk korte tijd was ik zeer geroutineerd in het afschrijven van dit stukje en samen met klasgenoot Bourjois wiens capaciteiten op hetzelfde niveau lagen als de mijne, konden wij dit verhaaltje vlot schrijven zonder onze "Dicht en Proza" te moeten bovenhalen.

Het langste stuk dat er in stond (ik weet niet meer hoeveel bladzijden, maar het

Klasfoto rond 1931 met rechts Maurice Matthijs. Voorste rij, zittend, 1e van rechts: de auteur. 2e rij, staande, van links beginnende, 1e Edgar Praet, 6e Henri Claeys, 7e Emiel Rouquart.

waren er vele) was "Sooike en zijn vriendjes", een verhaal over een jongetje dat een vaart wil overzwemmen, zijn eigen krachten overschat had en jammerlijk verdrinkt, maar dat alles in het lang en in het breed uitgesponnen. Daar heb ik heel slechte herinneringen aan. Eens hadden wij met een stuk of vijf iets uitgestoken. Vraag mij niet wat, ik heb er geen flauw idee meer van, misschien gevochten op de koer. Matthijs, die nooit bekendheid verworven heeft wegens het uitdelen van lichte straffen, zei: "Gij zult mij alle vijf tegen morgen schrijven Sooike en zijn vriendjes."

Gemakkelijk voor hem, hij had het maar te zeggen. Ik kon weinig begrip opbrengen voor zijn vonnis. Stel u voor, tegen de volgende dag! Dat betekende van als ik thuis kwam beginnen schrijven tot 's avonds laat, terwijl de kameraden aan het spelen waren op de Vrijdagmarkt. Besepte die man wel de wreedheid om zo maar een dag weg te plukken uit het leven van een gezonde Gentse straatjongen?

Daar moest ik iets op vinden, en dat deed ik. Ik heb al gezegd dat wij een kruidenierswinkel hadden. Op de toog lagen gele briefjes ter grootte van een halfblad quartoformaat met een reclameboodschap op, iets in de zin van "Margarine met de Rooden Rand is de best van het land". De achterzijde was onbedrukt, dus was daar veel plaats om iets te schrijven. Het probleem was opgelost, ik forceerde mij om heel leesbaar te schrijven: "Sooike en zijn vriendjes" en dan vlug gaan spelen op de Vrijdagmarkt.

De volgende dag stonden de 5 gestraften op een rijtje voor de pupiter van Matthijs om hun straf af te geven. Voor alle zekerheid had ik mij toch maar van achter geplaatst. De 4 eersten passeerden zonder problemen. Matthijs kon natuurlijk heel dat verhaal niet beginnen lezen om te zien of men niet hier of daar een paar zinnen overgeschrikt had, een tactiek waar ik wel vertrouwd mee was en die dikwijls met succes toegepast werd, op voorwaarde natuurlijk dat ge niet zo stom waart dat te doen in het begin of op het einde van de tekst. Hij schatte dus of het aantal afgegeven bladzijden min of meer in overeenstemming was met de lengte van de tekst. Toen het mijn beurt was legde ik dat papier op zijn pupiter. Hij bekeek het met gefronste wenkbrauwen en vroeg op een dreigende toon: "Wel, wat betekent dat?" Ik antwoordde: "Mijnheer, gij hebt gezegd dat ik moest schrijven "Sooike en zijn vriendjes" en ik heb dat gedaan." Ik kreeg mij daar een van die oorvijgen dat mijn hoofd er scheef van stond, en onmiddellijk daarna een tweede langs de andere kant zodat het weer rechtstond en ik vloog in de gang. Later kwam hij naar mijn huis aan mijn moeder vertellen dat hij nog nooit in heel zijn carrière zo geaffronteerd geweest was voor een volle klas, maar ik ben er niet eens zeker van dat dit nu een echte revelatie was voor haar. Als straf moest ik 3x "Sooike en zijn vriendjes" schrijven, maar deze keer de volledige tekst.

Engels en Duits kregen wij van Arthur Verhasselt. Hij was vroeger treinwachter geweest op internationale treinen en ik geloof niet dat hij het diploma van onderwijzer bezat, wat hem niet belette het minstens zo goed te doen als de anderen. Bij hem ging het er wat lossier aan toe en hij had duidelijk gevoel voor humor.

Engels kregen wij vanaf het 7e studiejaar. Daar werd begonnen met het leerboek "The Boy's own Book". Het ging over Tom en zijn zuster Alice. Het jaar nadien werd dat "Tom in England". Deze boeken werden gebruikt op de stadscholen en op de meisjesscholen werd dat respectievelijk "The Girl's own Book" en "Alice in England".

Die geïllustreerde leerboeken hadden een gevarieerde inhoud. Het Engels alfabet werd ons bijgebracht door een liedje dat eindigde met de woorden "O! do you see, now I can say my abc."

Bij de les over de kledingstukken stond een kind afgebeeld met een hemdje aan. Hemd = shirt. Aangezien het er, zoals gezegd, bij Verhasselt gemoedelijker aan toeling, waagde een grappenmaker het te vragen: "Mijnheer, dat kindje, is dat een manneke of een meiske", waarop Verhasselt prompt replikeerde: "Hef ne keer zijn hemdeke op, ge zult het subiet zien."

Vanaf het 8e studiejaar kregen wij ook Duits, met de klassieke "Der-des-demen" en "Aus-bei-mit-nach-von-zu", maar er was ook een boek met o.m. korte verhaaltjes waarvan fragmenten mij nog in het hoofd spelen, zoals uit "Der Fuchs und die Trauben" en "Die Kluge Maus".

Muziek kregen wij van Adolf Hoefman, de muziekmeester van de stadsscholen. Hij had in 1895 een Eerste Prijs behaald op het Conservatorium en wanneer in 1926 het monument van Van Beveren ingehuldigd werd, leidde hij, samen met Jef Van der Meulen, de cantate die bij deze gelegenheid uitgevoerd werd.

Ook voor tekenen was er een leraar voor de 3 stadsscholen. Dat was in mijn tijd Pol Smaele. Die had juist Jan Deruelle opgevolgd die in pensioen gegaan was. Ik heb dus zelf dat monument niet mogen meemaken. Zijn bijnaam was "Sander den Oliekoeke" (niet te verwarren met Alexander Tribel, den echte Sander den Oliekoeke die ze ook werkelijk verkocht). Deruelle had die bijnaam gekregen omdat hij dikwijls zei: "Een epure zonder letters is gelijk een soepe zonder zout, een vigilante zonder paard, een oliekoek zonder suiker."

Pol Smaele had een motorboot die hij "Harriet" genoemd had naar de naam van zijn vrouw. Die wist handig gebruik te maken van de leerlingen die "eens mochten meevaren". Zijn boot lag ergens in Langerbrugge. Zij mochten eerst het water uitscheppen, hem dan helemaal opkuisen en als dan eindelijk het moment gekomen was om te varen viel de motor in panne en mochten ze hem nog voorttrekken ook.

Turnen kregen wij van Van Zande. Ik meen dat hij een oud-onderofficier was. Het schijnt dat hij in de oorlog van 14-18 een serieuze kap met een sabel in zijn lip gekregen had. Om dat lidteken weg te steken had hij een grote moustache laten groeien, maar deze kwetsuur had een blijvende invloed uitgeoefend op zijn uitspraak. Hij had het moeilijk met zekere woorden en letters en hij gebruikte dan maar klanken waar hij minder moeite mee had. Zo bvb. als wij in stap moesten marcheren riep hij niet "Links-Rechts" of "Een-Twee", maar "Ietsch-Uitsch". Enfin, wij verstonden wat hij bedoelde.

De turnzaal was een groot lokaal op de 2e verdieping met zijn Zweedse rekken, ringen, klimkoorden, klimmasten, een bok, etc. In het 9e studiejaar was het leerlingenaantal sterk gedaald en dan mochten wij in de zomer op de koer al eens korfbal spelen.

In die turnzaal was er iets dat ons intrigeerde: hoog in de lucht was daar een deur te zien die toegang gaf tot het torentje dat het dak van de school be kroont. In mijn tijd was daar geen trap te zien; ik denk dat men een ladder moest gebruiken om daar binnen te geraken. Wel te verstaan zijn wij daar nooit binnen geweest, hebben zelfs nooit het deurtje zien openstaan, iets wat aan het geheel een mysterieus tintje gaf.

Een ander vak in de 4e graad was handenarbeid. Daar mochten wij al eens een breekmes gebruiken om karton te snijden om dozen of mappen te maken. Dat werd dan geplakt met "perkaline".

In de zomer mochten wij ons al eens uitleven in de potaarde. In een emmer stond dan een grote blok bedekt met natte doeken, want werken met te droge

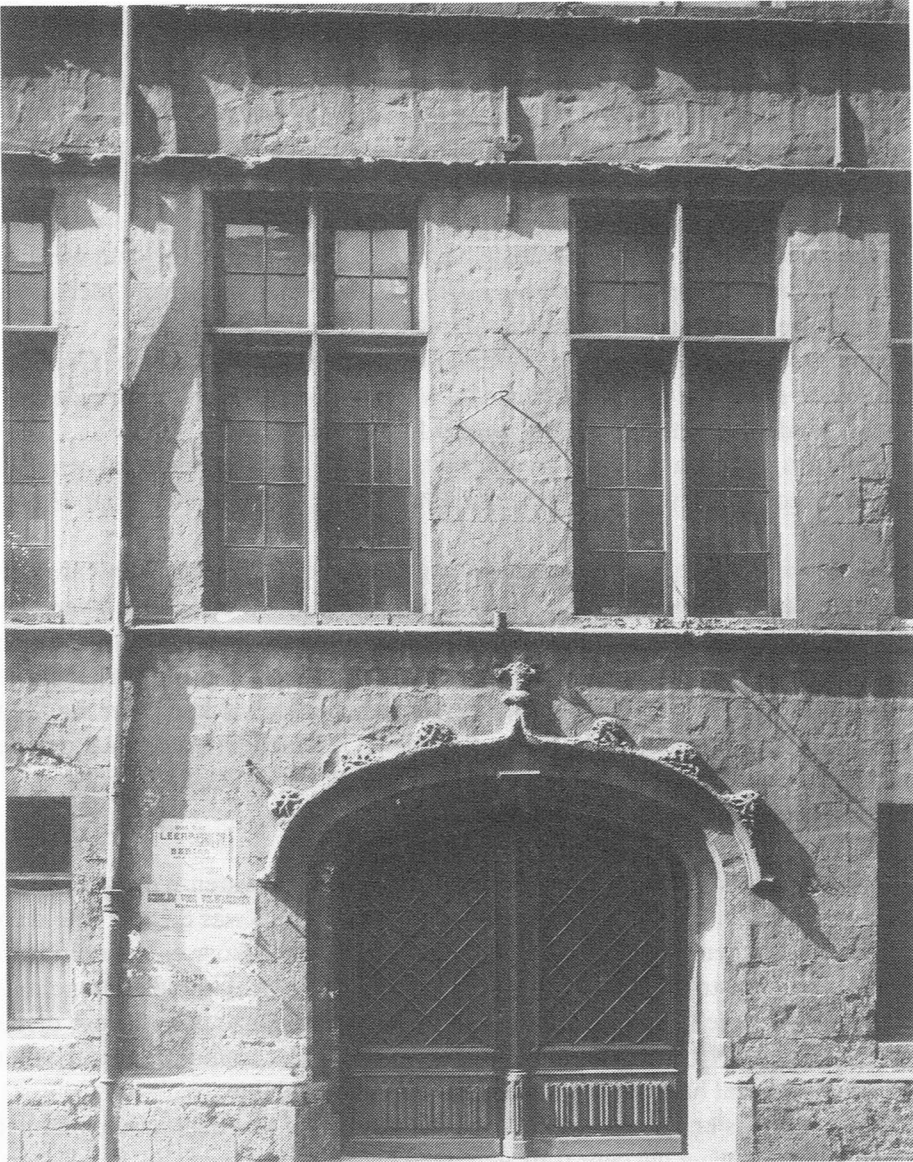
potaarde is hopeloos. Iedere leerling kreeg dan een rantsoen van die vettig aanvoelende specie, en dan maar kneden tot de meest diverse vormen die konden verfijnd worden door het gebruik van "boetseerstokken". Voor zover ik mij herinner hebben onze werkzaamheden in deze discipline nooit geleid tot het ontstaan van grensverleggende kunstwerken. Alhoewel, ik moet eerlijk toegeven dat sommige leerlingen (ik was daar niet bij) er in slaagden zaken te maken die zonder de minste twijfel superieur waren aan creaties die door onze "kunstcritici" (?) tegenwoordig lyrisch beschreven worden als voorbeelden van geniale hedendaagse beeldhouwkunst.

Ik heb daar 2 directeurs gekend: "Birke Vercauteren", niet al te groot van gestalte en, toen hij met pensioen ging, werd hij opgevolgd door Georges Rieder, die vroeger nog titularis geweest was van het 9e studiejaar. Met zijn wit-grijzen haarbos was hij een imposante figuur waar een zeker prestige van uitstraalde. Het is merkwaardig hoe receptief kinderen zijn en hoe schijnbaar onbenullige zaken voor altijd in het geheugen geprent blijven. Zo was Tuur Verhasselt uitzonderlijk eens afwezig (ziek misschien?) en het was Directeur Rieder zelf die hem kwam vervangen, maar in plaats van verder te gaan met "Tom in England" vertelde hij ons mopjes in het Engels. Een die mij bijgebleven is, is het volgende: Een Vlaamse toerist bezocht Londen en deed bij die gelegenheid een boottochtje op de Theems. Toen zij een lage brug naderden, riep de gids: "Look out!" Onze man die meende dat er iets te zien was, stelde zich recht en knalde natuurlijk met zijn kop tegen die brug. Wij wisten nu wel voor altijd dat als een Engelsman "Look out!" roept ge best voorzichtig kunt zijn.

In de klas bestond nog het systeem van de goede en de slechte punten. Een juist antwoord op een moeilijke vraag leverde een goed punt op. Het inleveren van een net geschreven huiswerk eveneens. Babbelen in de klas: 1 slecht punt. Onbeleefd zijn tegen de meester of tegenpruttelen: 2 slechte punten. Het vervelende van die slechte punten was dat het soms hoog globaal bedrag terechtkwam in onze wekelijkse "bulletijn" die moest getekend worden door het gezinshoofd.

Wie 5 goede punten had mocht die inwisselen tegen een prachtige reproductie op geïllustreerd papier van een schilderij van een van onze grote meesters: Van Eyck, Rubens, Van Dijck, Jordaens, etc. Onze aandacht werd gevestigd op en gestimuleerd voor het schone. Gebeurt dat nog wel op school? Ik weet het niet, maar nu en dan lees ik eens in de krant dat schoolkinderen in het een of ander museum voor hedendaagse kunst wat verf krijgen waar ze dan mogen mee smeuren. Creativiteit wordt dat genoemd.

In de 4e graad werd er een leerling aangeduid om het boek van de slechte punten bij te houden. Er was soms ook een wekelijkse beurtrol zodat iedereen eens de gelegenheid kreeg om zich machtig te voelen. De meester had wel andere

Poortje van het zogenaemde krochtje. Verplichte ingang voor de telaarcomers.

zaken te doen dan maar streepjes te moeten trekken achter de naam van zijn leerlingen, enfin, van sommigen toch...

De turnleraar was redelijk mild met het uitdelen van slechte punten en hij gaf dan met luide stem de opdracht aan de in functie zijnde "puntencomptabel": Janssens, rechtstreeks in het schrijfboek!"

Het muziekonderwijs kreeg een speciaal karakter in de 3e trimester, want dan moesten wij repeteren voor de "Prijsdeling". Er werd ieder jaar een Vlaams koorlied gebracht, een Frans en om te besluiten natuurlijk de "Brabançonne". Eerst was er een stemproef. Wij moesten een voor een bij Hoefman aan de piano komen en een gamma zingen, waarna wij ingedeeld werden bij de 1e of de 2e stemmen. Er was maar één lokaal dat groot genoeg was om al de leerlingen te bevatten die moesten zingen en dat was wat de "grote corridor" genoemd werd. Dat zal wel de juiste naam niet geweest zijn, bedoeld werd de grote inkomhal die paalt aan de koer. Die was dan helemaal gevuld met rechtstaande leerlingen, de 1e stemmen vooraan, de 2e achteraan.

Iedere week, beetje bij beetje, werden de liederen ons bijgebracht. Over het algemeen stelde dat geen problemen en waren wij klaar tegen de "prijsdeling" op het einde van het schooljaar dat rond 15 juli viel.

De plechtige prijsuitreiking greep plaats, ofwel in de concertzaal van het Conservatorium, ofwel in de Vlaamse schouwburg en wij hadden daar één repetitie.

Per klas werd iedere leerling met naam afgeroepen om zijn prijs in ontvangst te gaan nemen bij de op de eerste rij zittende prominenten: de Schepenen van Onderwijs, verschillende inspecteurs, gewezen directeurs, enz. De eerste van de klas kreeg een stapel boeken die hij soms met moeite kon dragen, want de eerste van de klas was vaak ook de eerste in bepaalde vakken en er was een Eerste Prijs voor Nederlands, Frans, Rekenen, Geschiedenis, etc. Maar ook de laatste van de klas kreeg een prijs, zij het dan ook dat dit vaak één boek was. En dan begon die heerlijke vakantie!

Ik moet nog iets vertellen over het dienstpersoneel. Er waren 2 meiden: Joséphine en Lieske. Joséphine (uit te spreken "Sossefiene") was de hoofdmeid en zij woonde in een huis dat enerzijds uitgaf op de schoolkoer en anderzijds in het Werregarenstraatje. Zij voelde zich geroepen om vastgestelde onregelmatigheden direct te gaan rapporteren aan de Directeur. Deze pure Gentse dame trachtte een ABN avant la lettre te spreken wanneer zij communiceerde met het Bestuur, iets wat haar slechts in zeer geringe mate gelukte.

Zoals gezegd is er nu een stenen koer, maar vroeger was daar aarde, met het gevolg dat, wanneer het eens flink geregend had, daar heel wat slijk kon liggen. Nu was er eens een kleine die er niet beter op gevonden had dan zijn schoenen uit te spelen en te gaan plamotteren in de modder. En het zijn slechts dezen die ooit een kleine jongen geweest zijn die kunnen weten hoe plezant dat is. Maar voor Sossefiene was dit een ontoelaatbaar misdrijf dat moest aangeklaagd worden bij de hogere overheid. Ze liep naar de Directeur en zei: "Meneere den Directeur, dien kleine loopt met zijn kijsses in de môre". Hij zal haar ongetwijfeld verstaan hebben.

De man van Joséphine was Miele en buiten het opknappen van allerlei klusjes

fungeerde hij ook als stoker. Hij had misschien verstand van kolen scheppen, maar veel minder van centrale verwarming, want in de winter maakten die niet gepurgeerde leidingen en radiateurs een hels lawaai in de klas. Verder was het zó dat hij niet altijd zijn zenuwen onder controle had en hij heeft eens een leerling zo afgetroefd dat hij er dagen niet goed van geweest is. Het toppunt was dat het slachtoffer (dat wel capabel was het afgestraft misdrijf te plegen) het nu toevallig niet gedaan had. Wie verdere details wenst over dit incident moet maar eens contact nemen met ons lid de heer Edgar Praet.

Nu moet ik toch ook iets zeggen over de omgeving van de school. En wat trof men destijds aan in de omgeving van alle scholen? Juist: een spekkenwinkel-tje. In het begin van de jaren '20 was het gelegen in het Schepenhuisstraatje, daar waar later een electriciteitskabine zou komen. Het verhuisde toen naar de Onderstraat in een iets groter huis, schuinover het Schepenhuisstraatje. Een paradijs waar men, wanneer men alles optelt, vele uren heeft staan kijken naar al die heerlijkheden die uitgespreid lagen in de etalage. Vanaf een halve kluit had men al een fruitspek. Meer geraffineerde merchandise was natuurlijk duurder. Van zodra er chocolaatjes aan te pas kwamen gingen de prijzen naar omhoog. Er waren ook van die zwarte rekkers met een anijssmaak waar "zeintsjes" inzaten met het leven van Napoleon. Er waren er 60 verschillende. Nr. 60 was een afbeelding van het graf van Napoleon in de "Invalides". Dat was natuurlijk goed bekeken van die fabrikant, want iedereen wilde de volledige collectie en vooraleer men het laatste exemplaar had, had men al heel wat rekkers mogen binnenspielen. Ik heb die fabrikant er trouwens altijd van verdacht van enkele nummers maar een beperkt aantal in omloop te brengen.

Er was ook nog die doos met een 50-tal ronde chocolaatjes. In één ervan stak een halffrankske (een fortune). Ik heb nooit het geluk mogen smaken de juiste keuze te doen. Maar als het gebeurde dat een chancard het groot lot trok in aanwezigheid van andere kandidaten, dan werd de doos onmiddellijk uit circulatie genomen, want welke ezel zou nog een te duur chocolaatje gekocht hebben als de hoofdprijs al verdwenen was? De doos werd dan later aangevuld met chocolaatjes waarvan men zich kon afvragen of er nog wel eentje tussenzat met een halffrankske in.

Verder waren er van die toverballen die, als men ze uit de mond nam, telkens een andere kleur vertoonden. En vanzelfsprekend muilentrekkers, schuimerkens, zakjes zuur (bloemsuiker met wat citroenzuur bij) die men kon eten bij middel van een bijgesloten klein blikken lepeltje. Ook nog "tziesekespapier" en van die cilindervormige spekken waar men een fijne punt kon aanzuigen om daarmee een schoolkameraad te doen verschieten door die punt in zijn been te steken, want we droegen allemaal een korte broek natuurlijk.

Een andere zeer geapprecieerde lekkernij - maar niet te krijgen in het spekkenwinkel-tje - was "krimdeglace". Op de Vrijdagmarkt, rechtover de Zuivelsteeg

stond zo een crème-de-glace-marchand. Een klein ventje met een bultje dat door de mensen "Lotsûure" genoemd werd, maar dat was verkeerd natuurlijk, want de echte Lotsuure, bekend voor zijn "hietekoeke mee ne babbelirre in" had al sinds jaren zijn activiteiten gestaakt en overleed in 1929 op 85-jarige leeftijd. De keus bij hem kon geen probleem stellen: vanille tussen twee koekjes voor ne kluit... Maar in die tijd verschenen hier de eerste Italiaanders met hun karretje dat vanaf halftwee te vinden was in de onmiddellijke nabijheid van de school. Dat was een hele sensatie want op hun karretje stond niet één van die geringde conische koperen deksels, maar vier. Buiten de gele vanille, waren er de rode aardbeien, de bruine chocolat en de groene pistache en men kon kiezen, eventueel van elk een beetje nemen. Nu is Veneziana hier sinds enkele generaties ingeburgerd, maar toen was dat een grote nieuwigheid.

Heel wat leerlingen woonden in de onmiddellijke omgeving van de school en voor die was het uitgelezen speelterrein de Vrijdagmarkt. Wanneer men de huidige, triestige kale vlakte bekijkt kan men niet anders dan met nostalgie terugdenken aan die gezellige Vrijdagmarkt van vroeger met zijn prachtige grote olmen. Welke heerlijke tijd hebben wij daar doorgebracht met voetballen, spelen met de top, angelus, tiene spelen, levende brug, hoepelen of met de kaarten spelen op een der talrijke banken.

Een triestige dag was de donderdag. Dan liepen wij verloren, want vanaf 's morgens begon men met het opstellen van de kramen voor de markt van vrijdag en zaterdag. De onderdelen van die kramen werden opgestapeld in de kelders van de huizen op de Vrijdagmarkt. Rond de middag stond heel die markt vol met lege kramen. Begin dan maar eens te spelen...

Als kind beseft men dat natuurlijk niet, maar wanneer men daar later aan terugdenkt, dan moet ik toegeven dat dit toch wel een uitstekende school was en ik ben nog altijd dankbaar voor het onderwijs dat ik daar genoten heb. De overgrote meerderheid der onderwijzers waren competente plichtbewuste mensen die hun taak ernstig opnamen. En dat is toch wel zeer belangrijk in een periode dat een kind nog zeer kneedbaar is. Het blijvend positief impact dat een goede onderwijzer uitoefent op zijn leerlingen kan niet overschat worden en is van kapitaal belang voor de toekomst van de mens. Ik realiseer mij dat dit hoogdravend en theatraal klinkt, maar het is de realiteit en ik zie niet in welk beroep belangrijker zou kunnen zijn dan dat van onderwijzer.

Tot slot een interessante vaststelling: heel wat leden van onze Kring hebben naar school geweest in de Onderstraat. Alleen nog maar van mijn klasgenoten denk ik aan Charles Lammens, Emiel Rouquart (helaas te vroeg overleden), Henri Claeys, Edgar Praet, Oscar Van Mol. Een paar jaar vóór mij ook nog Richard Verlinden.

Zou het kunnen dat hun interesse voor de heemkunde verband houdt met het feit dat in onze tijd ook nog lokale geschiedenis onderwezen werd?

Een laatste bedenking: Sedert meer dan een halve eeuw is men gedurig aan het experimenteren in de onderwijssector. Iedere nieuwe minister komt met een ander systeem af. De vraag is natuurlijk of er de laatste 60 jaar echt iets verbeterd is.

Ik heb al vaak de indruk gekregen dat het net andersom is.

Hugo COLLUMBIEN
